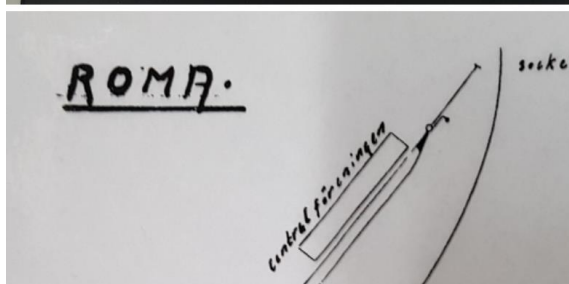

Lokal utvecklingsplan för Roma

Version #1, 2022

Inledning

Vad är en lokal utvecklingsplan?

En lokal utvecklingsplan handlar om utveckling på en specifik och avgränsad plats. Den geografiska avgränsningen för en lokal utvecklingsplan grundas i lokala samtal. Lokala utvecklingsaktörer samlas och sätter aktiviteter och utvecklingsinsatser i ett strategiskt sammanhang. Styrkan ligger i den gemensamma planeringsprocessen. För att nå störst framgång är bred representation och tillit i den lokala samverkansprocessen viktigt. Likt de flesta strategidokument behöver utvecklingsplanen utvärderas regelbundet.

Platsen äger sin egen plan, som är ett verktyg för dialog med både närliggande bygder och lokala såväl som regionala utvecklingsaktörer.

Modellen utgår från platsens attraktionskraft; bo & leva, verka, besöka.

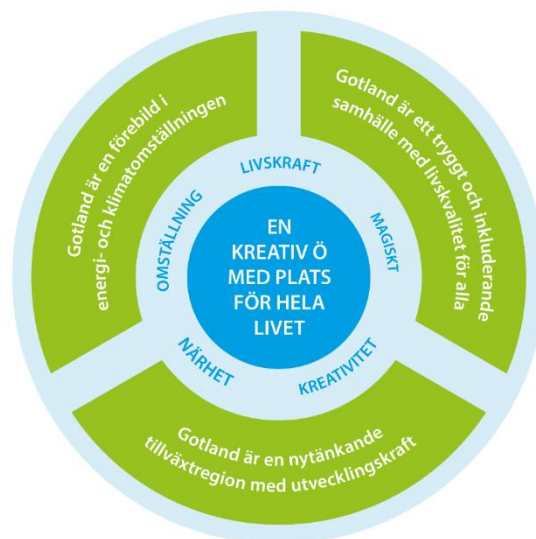

Arbetet med att ta fram den första versionen av en lokal utvecklingsplan för Roma har pågått hösten 2019 till våren 2022. Ett antal träffar för bygdens utvecklingsaktörer har arrangerats. Roma intresseförening har varit sammankallade och är en förening som samverkar kring utvecklingsfrågor med lokala företagare, i sin ordinarie verksamhet.

Koppling till Vårt Gotland 2040 - den regionala utvecklingsstrategin för Gotland

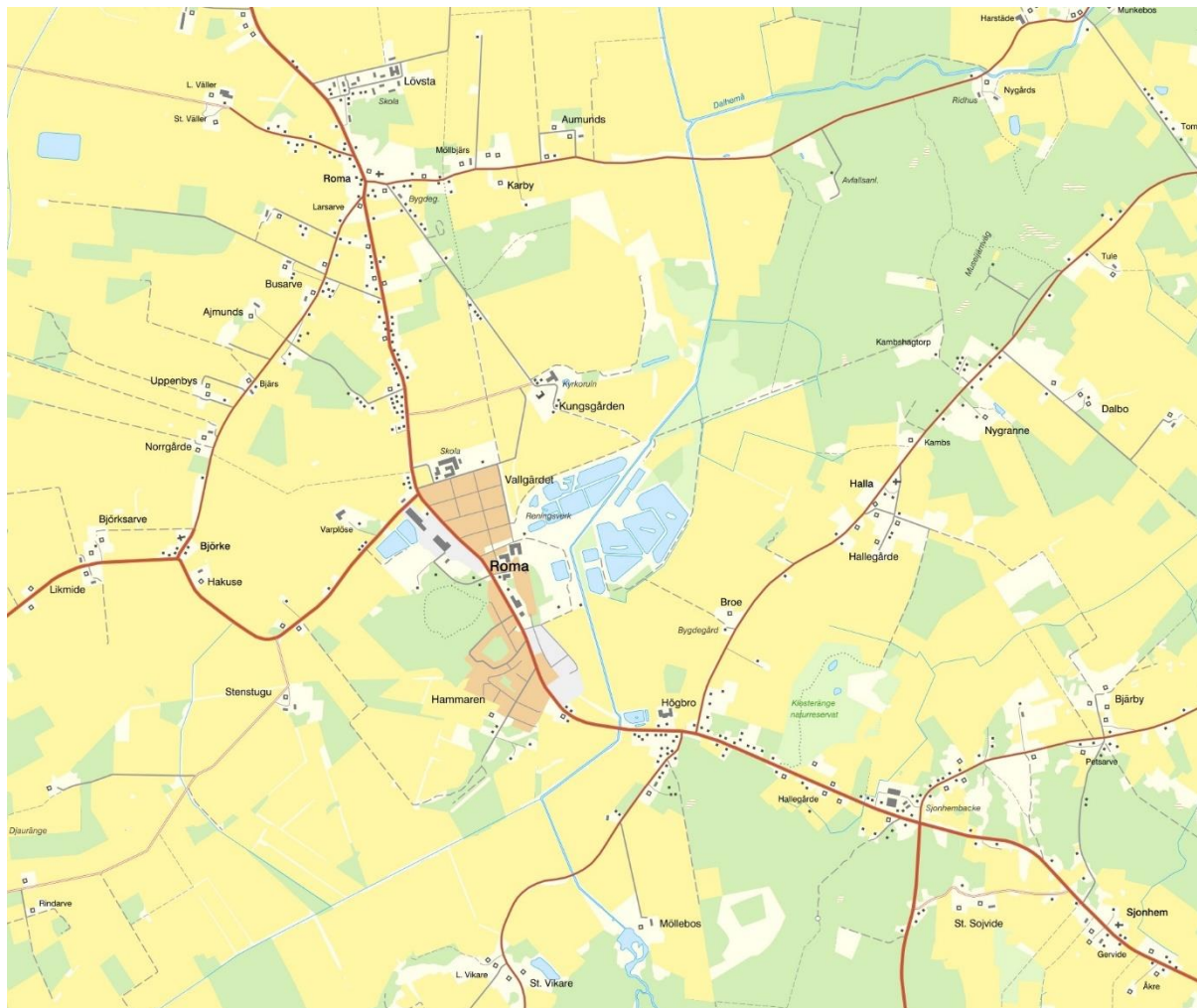
Förhoppningsvis kan visionen och de övergripande målen i Vårt Gotland 2040 vara inspiration för aktörer som arbetar med det lokala utvecklingsarbetet i Roma. En regional utvecklingsstrategi kan aldrig vara styrande för vare sig näringsliv eller föreningsliv, men inspirerande.

Frågeställning som bör vara närvarande i det lokala utvecklingsarbetet är: *Vad betyder Gotlands mål i Roma?*

Nulägesbeskrivning

Den lokala utvecklingsplanen utgår primärt från Roma tätort, vilket innefattar socknarna Björke och Roma.

Bildtext: Kartbild över Romatrakten

Historia

Bygden är en historisk ort med flera intressanta knutpunkter som påminner om detta. De tre som satt störst prägel på utvecklingen är Roma kloster och kungsgård, Roma sockerbruk och järnvägen.

Roma kloster och kungsgård

På 1100-talet byggde Cisterciensermunkarna ett kloster på platsen som fick namnet Roma kloster. Efter den danska reformationen, omkring 1531, förklarades klosteregendomarna som säte för konungens länsherre. Efter freden i Brömsebro 1645 blev Roma kloster kronogods under den svenske kungen och mot slutet av seklet arrenderade kronan ut kungsgården. Landshövdingen Johan Didrik Grönhage lät skapa en mönstergård av den då förfallna kungsgården. 1733 byggdes den

huvudbyggnad med två flyglar i putsad kalksten som vi ser än idag. Kungsgården användes som landshövdingens residens fram till 1822 och har därefter arrenderats ut. År 1937 överläts anläggningen för militära ändamål. Under andra världskriget anlades ett militärflygfält vid Roma och byggnader användes som militära förråd, mässar och förläggningar. Statens fastighetsverk förvaltar Roma kloster och Roma kungsgård sedan 1993.

Roma sockerbruk

Var i drift mellan 1894 och 1997. En delegation från hushållningssällskapet på Gotland reste 1892 till Skåne för att närmare studera betodlingen och sockertillverkningen. Redan efter två dagars besök var samtliga med på att det skulle bli en fabrik på Gotland. Den lämpligaste platsen för ett sockerbruk blev platsen vid Roma järnvägsstation, beläget mitt på Gotland med tillgång av vatten från Roma myr och med goda förbindelser. Byggnadsritningarna och teknisk utrustning kom från Tyskland. I och med bygget av sockerbruket anlades också ett antal olika järnvägar på Gotland för att underlätta transporten av sockerbetor. Bland annat Klintehamn-Roma Järnväg, Slite-Roma Järnväg och Sydvästra Gotlands Järnväg. Betodlingen blev det som kom att påverka hur järnvägarna drogs på ön och inte förslagen som tagits fram innan bruket anlades. Betodlingen var på uppgång under 1930-talet och sockerbruket i Roma var ett år det fjärde största i landet. 1993 köptes Svenska Sockerfabriks AB upp av danska Danisco Sugar. 1996 kom ägaren, regeringen och Lantbrukarnas Riksförbund (LRF) överens om att lägga ned verksamheten.

Mitt emot Sockerbruket/Gotlands korvfabrik finns en sten för Sockerbruket som restes 1944.

Järnsvägs knut

Roma var tidigare Gotlands största järnsvägs knut där de två huvudlinjerna *Lärbro–Visby–Roma–Burgsvik* och *Slite–Roma–Klintehamn–Habbingbo* korsades. Den senare linjen lades ned 1953 och Lärbro–Burgsvik lades ned som Gotlands sista järnväg 1960.

Näringsliv, infrastruktur, service

Bygdens geografiska läge, mitt på Gotland och närheten till Visby är positivt. Uttrycket "*Alla vägar bär till Roma*" påminner om att det är en god infrastruktur i form av bilvägar åt alla väderstreck. Roma är lättillgängligt och har Gotlands bästa bussförbindelser till och från Visby vilket gör det relativt lätt att pendla åt bägge håll.

Det geografiska läget med kort väg till Visby gör dock att det på längre sikt finns risk för butikstapp till Visby och de handelsområden som byggs ut åt Romas håll. Pendlingsavståndet till Visby är kort. Boende i Roma har bara 15 minuter till handelsutbudet på Stenhuggaren, t ex, vilket gör att utbudet är lite mindre än i flera andra tätorter.

Orten är rent geografiskt lång och utspridd och Roma har ingen egentlig centrumbildning. En stor del av utbudet ligger längs med genomfartsvägen.

Under 2019/2020 utförde Trafikverket förbättrande åtgärder på väg 143 samt angränsande trottoarer vilket förbättrar miljön för såväl bilister och gång och cykeltrafikanter. Vatten och avloppsnätet är utbyggt och fiberföreningen tillsammans med andra aktörer har utvecklat infrastrukturen kring fiber i området.

Roma är en företagsam bygd med ett gott företagsklimat och många duktiga företagare. Kännetecknen för det lokala näringslivet är välmående företag och en blandning av både små och medelstora företag och en export som sker både nationellt och internationellt. Dominerar gör åkeribranschen, byggbranschen, det gröna näringslivet inkl veterinär och tillverkning av bland annat tobak, whisky och öl på det gamla sockerbruksområdet. Företaget *Swedish match* är en stor aktör med tillverkning av snus. *Roma sockerbruk* som idag fungerar som ett företagshotell har haft flera framgångsrika etableringar. 2020 är det 17 stycken företag på bruksområdet med cirka 80 anställda på bruket, vilket är lika många som det var när bruket var igång.

Roma är en serviceort både för kommersiell och offentlig service. Service och handel omfattar folktandvård, gym, veterinär, bank, apotek, två järnaffärer, skoaffär, två mataffärer, en bankomat, två posttjänster, flera frisörer och tre tankställen/drivmedel, flera affärsverksamheter mm. Det finns tre lunch-restauranger, en på Gotland Grönt Centrum och två i Roma samhälle och ett café på Kungsgården och på Träffpunkten.

Offentlig service bland annat i form av skola (förskolan-grundskola (åk 1-9) - naturbruksprogrammet på gymnasienivå), trygghetspunkt (närmaste vårdcentral i Visby, cirka 15 km enkel väg), förskola, AMOR ungdomsgård, två enheter på äldreboendet och bibliotek (med det nya konceptet *meröppet*).

Romabygden är ett bördigt område med intensiv växtodling och djurproduktion som sysselsätter många. Satsningen på *Gotland Grönt Centrum* AB (start 2015) har varit lyckosam för bygden, det har satt ett större regionalt fokus på bygden samt lockat nya företag till bygden. Gotland Grönt Centrum fortsätter att utvecklas som ett centrum för de gröna näringarna på Gotland, med ett ökande antal elever på lantbruksgymnasiet och flera företag och organisationer som arbetar med rådgivning och service åt företag i de gröna näringarna.

Det är också platsen för evenemanget *Gotlands skördefestival* som startade 2013. Evenemanget har snabbt växt till ett permanent evenemang som 2019 lockade 12 000 besökare och har tydliga

ambitioner att växa ännu mer. Det är en bra plattform för bygden. Det är även en plats för evenemang året runt, ex Traktorpulling och hundutställningar med mera.

Röda korsets och Svenska kyrkans satsning på samlingsplatsen "Träffpunkt Roma" som etablerades under hösten 2020 i f.d. vårdcentralen är en satsning som knyter ihop flera olika organisationer och satsar på verksamhet för alla åldrar.

Bostäder och mark

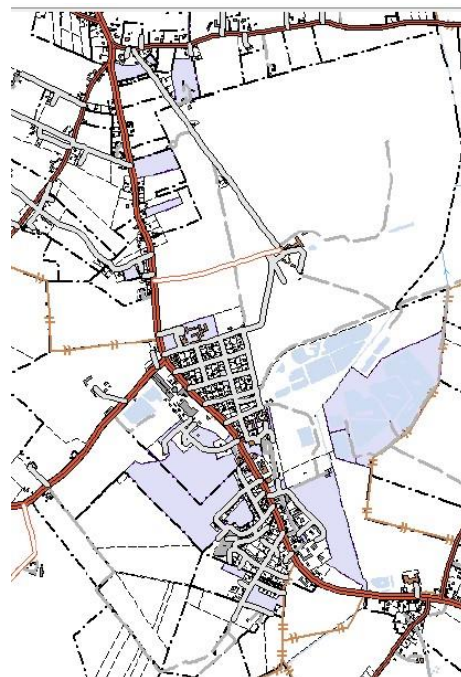
Det finns 200 lägenheter i Roma (65 bostadsrätter (BRF Ekgatan, Kungallen, Trumfen) och 135 hyresrätter (103 st Gotlandshem, Riksbyggen, Örjan Billgren, EHABS som har gamla skolan i kyrkbyn).

Det finns ingen sammanställning över vilka lokaler som står toma eller bostadshus som står öde.

Sockerbruket ägs av företaget *Klosterfastigheter*.

Region Gotland äger relativt lite mark i området.

- Ingen outnyttjad planlagd industrimark.
- Marken mellan samhället och kyrkan utgörs av prima jordbruksmark. Det är svårt att få rättigheter att ianspråkta åkermark för bebyggelse och i nuläget finns det inte några planer för denna mark.
- Bostadsbyggrätter finns på Ekgatan som ingår i försäljningen av Romapaketet.

Bildtext: Regionägda fastigheter i Roma är markerade i lila.

Lokala utvecklingsaktörer

Närhet mellan människor präglar Gotland och Roma, civilsamhällets kraft är påtaglig med engagerade invånare och ett aktivt föreningsliv. För att nämna ett exempel har idrottsföreningen Roma IF växt både vad gäller antal medlemmar och aktiviteter och vann *Årets idrottsförening* på Gotland 2019.

Även i den digitala världen är kommunikationen intensiv med regelbundna uppdateringar i Facebookgruppen *Roma med omnejd*.

Sammanställningen av föreningar och organisationer

Roma PRO	Dede Halla gille
Roma bygdegårdsförening	LRFs lokalavdelning Roma-Björke

Roma intresseförening	Vängeortens SPF
Roma IF (625 medlemmar 2020)	Barlingbo sockenförening
Föreningen Roma Kungsgårds Framtid	Gotlandståget
BRF Romahus	Röda korset
Björke hembygdsförening	Dalhem sockenförening
Roma hembygdsförening	Romakloster pastorat
Halla sockenförening	Föreningen Svenskbyborna
Roma Björke fiberförening	Kungsallén bostadsrättsförening
Sjonhem hembygdsförening	Trumfen Bostadsrättsförening
Klustret på Gotland Grönt Centrum	Halla-Sjonhem-Viklau fiberförening
Politiska partier	

**Ej fullständig.*

Befolkningsutveckling

Befolkningsutvecklingen de senaste 30 åren är positiv och samhället har ökat med över 200 personer. Bygden har en relativt ung befolkning.

Tabellen beskriver antal invånare och genomsnittsålder:

Årtal	Antal invånare Roma tätort	Genomsnittsålder Roma tätort	Antal invånare Gotland	Genomsnittsålder Gotland
1989	978	38,44	56 383	39,06
1999	1019		57 643	
2009	1014		57 004	
2019	1177	42,94	59 249	44,88
2021	1205	43,28	61 001	45,20

Besöka

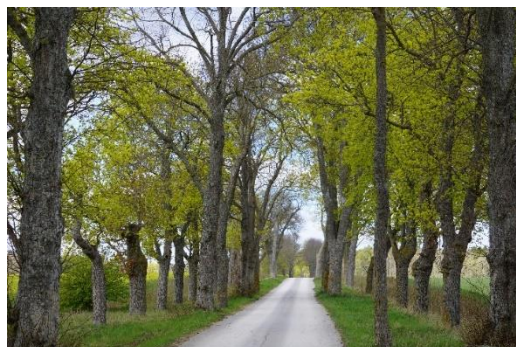
Roma har vackra omgivningar och nära till naturen och öppna landskap. Bygden ligger på sträckan *Ljugarn/Östergarnslandet – Visby* vilket gör att många besökare rör sig i området.

Besökare är primärt hänvisade till ett bilburet färd sätt för att ta sig runt i bygden eftersom gång och cykelinfrastrukturen inte är skyltad i någon större utsträckning.

Flera olika boendeanternativ finns, vandrarhem och hotell (ex Brukshotellet, Hotell Dalhem och Suderbys gård). Det finns ingen organiserad camping eller ställplats för husbilar.

Roma Kungsgård är en viktig och attraktiv plats för såväl boende som besökare. Platsen har potential att utvecklas ännu mer som besöksmål/besöksnod både för en lokal, nationell, internationell marknad samt en arena för evenemang i större utsträckning. Föreningen Roma kungsgårds framtid arbetar för att utveckla området och öka samverkan med ägaren Statens fastighetsverk.

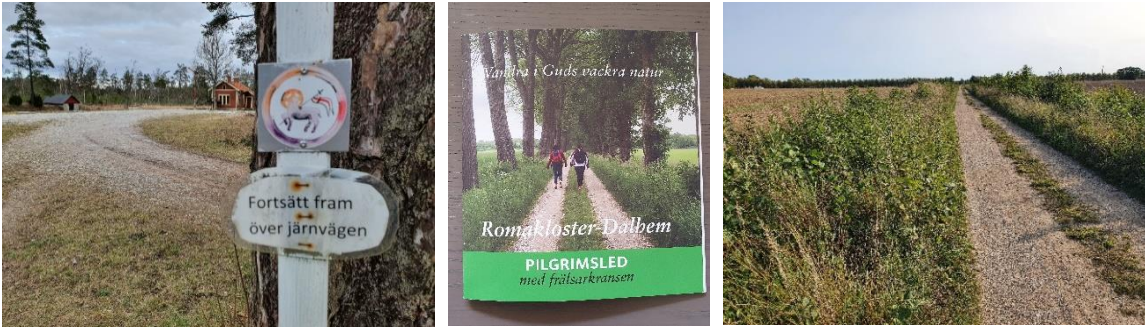

Romas historiska noder har möjlighet att lyfta och profilera sin historia på ett utvecklat sätt. De är alla stora platser som har möjlighet att rymma många besökare.

Besöksmål i bygden:

Vilket	Antal besökare per år
Gamla sockerbruket; Gotlands Whisky, Gotlands snus m.fl.	Gotlands Whisky cirka 2000 st
Gotland Grönt Centrum (Lövsta)	Gotlands skördefestival 12000 st
Halfvede musteri, Dalhem	
Svenskbygården	
Roma Kungsgård	Museet på Kungsgården har drygt 25 000 st
Gotlandståget	11 140 (varav 2000 är kryssningsgäster)
Pilgrimsleden Roma-Dalhem	
Ridskolor i Sjonhem, Ganthem	
Klosteränget	
Sjonhems sojde	
Kyrkor i området	
Motionsspår (Roma IF och Region Gotland)	
Tjaukle, Viklau	
Vandringsleder	
Möteslokaler för stora sällskap: Gotland Grönt Centrum, Svenskbygården, Halla bygdegård, Roma bygdegård, Björkegården, Dalhem bygdegård, Brukshotellet, Bryggerhuset på Kungsgården (150 pax)	

Fritid

Bildtext: Symbol för Pilgrimsled mellan Roma kloster och Dalhem//Broschyr om Pilgrimsleden//Fd järnvägen norrut.

Friluftslivet har fantastiska möjligheter med stora naturvärden, området har många fina kyrkor och vackra natur och kulturlandskap och många vackra alléer.

På Region Gotlands mark finns ett motionsspår med grillplats. Spåret grusades under 2020. Region Gotland äger en del av Sockerbruksparken, vilket är mark som skulle kunna tillgängliggöras i ökad utsträckning.

Det finns två utomhusplaner med fotbollsplaner, träningsplaner och varpaplaner varav en är konstgräs, *Klostervallen och Lärkparken*. Det finns två gymnastiksalarna, en vid Romaskolan och en på Gotland Grönt Centrum, de är dock för små för många av de behov som finns inom idrotten i bygden. Det upplevs som en svaghet att det privatägda Varplösebadet är stängt, att Romabadet är tillsvidare stängt och den tidigare isbanan Romarinken är nedlagd.

Ungdomsgården AMOR är en positiv mötesplats för ungdomar från årkurs 5 till 19 år. AMOR har öppet måndag, onsdag, fredag, under veckan kommer cirka 25 personer per kväll och under fredagen 100 stycken. Endast på fredagar det är öppet för årkurs 5 och 6 ett kortare tag.

Människor trivs på sin plats!

Mål och vision

Bygden har identifierat vision, slogan, ett antal mål och aktiviteter att arbeta vidare med. Dessa presenteras i detta kapitel.

Vision:

Roma - en aktiv bygd med framtidstro

Slogan:

Roma - friskt och sunt, året runt.

Mål för Roma:

- Ökad samverkan i bygden kring bygdens utveckling.
- En växande befolkning, och ett ökat elevunderlag för bygdens skolor.
- Ökat antal företag och arbetstillfällen i bygden.
- Med hälsa och fritid i fokus är Romaborna Gotlands friskaste befolkning.

Målen ska nås genom en handlingsplan som består av sex punkter med ett antal aktiviteter:

1. Ökad lokal samverkan kring bygdens utveckling

Åtgärd

Inrätta ett bygderåd med representanter för bygdens föreningar och organisationer som tillsammans arbetar för ökad lokal samverkan. Bygderådet är inte en ny förening utan ett nätverk för samverkan.

Ansvarig

Roma intresseförening är paraplyorganisation och kallar till ett första möte.

Aktörer

Alla lokala utvecklingsaktörer i området.

Effekter på lång sikt

1. Bygdens lokala utvecklingsplan hålls aktuell och uppdateras i detta forum.
2. Ökat informationsutbyte mellan utvecklingsaktörer.
3. Ökad integrering av bygdens barn och unga i utvecklingsfrågor.
4. Samlat engagemang i bygden kring evenemang såväl befintliga som nya evenemang.

2. Utveckla bygdens historiska platser

Åtgärd

Romas historiska noder har möjlighet att lyfta och profilera sin historia på ett utvecklat sätt.

Ansvarig

Hembygdsföreningen, Intresseföreningen, Kungsgårdsföreningen och näringslivet.

Tidplan

?

Effekter på lång sikt

- Kungsgården blir ett attraktivt besöksmål med många hyresgäster och aktiviteter året runt.
- Spinn-off effekter för hela bygden.
- Ett bra sätt att koppla ihop Gotland Grönt Centrum – Kungsgården - Roma samhälle.

3. Samverka kring platsmarknadsföring

Åtgärd

1. Roma Intresseförening/Bygderådet identifierar en arbetsgrupp med deltagare från olika föreningar/organisationer.
2. Paketera destinationen genom en gemensam hemsida/sociala medier (Facebook, Instagram) som lockar både boende, besökare och företag. (*Lyfta fram möjligheterna med Roma – spetsa till det unika/utmärkande med platsen*).
3. Information på trafikplats vid två infarter till orten.
4. Utöka Roma Intresseföreningens tidning "Romabladet".
5. Utökad skyltning
6. Översikt över vad bygden erbjuder

Tidsplan

2022- framåt.

Ansvarig:

Roma intresseförening, Bygderådet

Finansiering:

Gemensam satsning

Effekt på lång sikt:

1. Ökad samverkan mellan *Gotland Grönt Centrum – Kungsgården - Roma samhälle och Sockerbruk*.
2. Ett lättillgängligt Roma med omnejd där man enkelt kan hitta det man behöver.
3. Samordning av aktiviteter, produkter, tjänster, event (smart planering av när aktiviteter ska arrangeras)
4. Ökat antal kunder, besökare, boende.

4 Satsa på friskvård och friluftsliv

Åtgärd: (Exempel)

- Fortsätta att arrangera idrottsarrangemang, tävlingar och föreläsningsskvällar.
- Inspiration/kampanj för att öka fysisk aktivitet i bygden
- Utnyttja områdets naturvärden genom utveckling och tillgängliggörande av gång- och cykelinfrastruktur i bygden. *Utveckla skyltat gång- och cykelstråk hela vägen mellan Gotland grönt centrum – Roma kyrka – Svenskbygården/Roma bygdegård – Roma Kungsgård (kopplar här på Pilgrimsleden till Dalhem och Halla) – Roma samhälle.*
- Undersöka behov av att identifiera nya sträckningar på leder.
- Utveckla pastoratets Pilgrimleden, låta det hända mer längs vägen, placera ut bänkar, reparera den sydligaste delen.
- Identifiera alternativa trafiksäkra cykelvägar till/från Visby.
- Arrangera utegympa
- Organisera gemensamma promenader.
- Låne-elcyklar med laddstationer
- Sprida information om "Hitta ut" och Fotopasset
- Utökad belysning i motionsspåret i Sockerbruksparken.
- Bygga utegym i anslutning till motionsspåret.
- Skapa social yta i anslutning till utegym för alla åldersgrupper.
- Förbättra skyltning till motionsspåret.
- Starta Friskvårdscentrum/Aktivitetscentrum med inomhus och utomhusbad, SPA, idrottshall, lokal anpassad efter moderna idrotter.
- Öppna befintlig boulebana vid Sockerparken/Roma sockerbruk
- Hundsportsled
- Skapa attraktiv plats för bygdens unga, ex "action – park "
- Kolonilotter för odling

Ansvarig

Huvudansvarig: Roma IF

Delansvarig: Intresseförening, hembygdsföreningar, kyrkan. (Bygderådet)

Aktörer:

Boende, företagare och besökare i bygden.

Finansiering:

Exempelvis sponsring från näringslivet.

Effekter på lång sikt:

Ökad stolthet, nya mötesplatser, möjligheter till att utveckla naturturism, social hållbarhet, människor mår bättre, ökad lokalkännedom, er rörelse för alla åldrar, mer sammanhållning/gemenskap - ett friskare Roma.

5 Bostadsbyggande, industrimark

Åtgärd: Romapaketet.

Åtgärd: Inventera lediga tomt/industrimark och tillgängliga lokaler, marknadsföra möjligheter.
Ansvarig: Roma intresseförening kommande arbetsgrupp för bostads-mark frågor

Åtgärd: Byggnation av lägenheter. Ansvarig: Entreprenörer, Gotlandshem m.fl.

Åtgärd: Ökad samverkan med Klosterfastigheter (Roma sockerbruk).

6 Infrastruktur och fysisk miljö

Åtgärd:	Tidsplan:	Ansvarig	Aktörer:	Finansiering:	Effekter på lång sikt:
Gemensamt projekt med alla fastighetsägare gällande: Knyta ihop bygden: Roma samhälle - Kungsgården – Gotland grönt centrum. Göra den fysiska miljön ännu attraktivare. Fler boendemöjligheter för besökare, ex skapa ställplatser för husbilar.	2020 och framåt.	Ansvarig: Roma Intresseförening	Roma intresseförening, ideella föreningar, fastighetsägare, Trafikverket och Region Gotland.	Fastighetsägare, Trafikverket, Intresseföreningar, föreningar, Region Gotland,	Ökad handel. Ökad trivsel. Stolthet för bygden.

Notering: Region Gotland kommer inom kort att förbättra den fysiska miljön i samhället, ex busstorget och lekplatsen.